

แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา
และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม

GUIDELINES FOR THE CONSERVATION OF THAI SONG DAM LOCAL
WISDOM FOR TOURISM PROMOTION IN TALAT CHINDA SUBDISTRICT
AND DON YAI HOM SUBDISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

ชนิษฐา ใจเป็ง

Chanistha Jaipeng

โชติมา ดีพลพันธ์

Chotima Deponpun

มหาวิทยาลัยคริสเตียน

Christian University of Thailand

E-mail : peeup@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 26 ธันวาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 3 มีนาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง ตำบลตลาดจินดา และบ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว และ 3) เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา เก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 60 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียงและบ้านสะแกราย เป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำกลุ่มหนึ่ง ที่สืบเชื้อสายเดียวกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่ถูกกวาดต้อนมารวมอาศัยอยู่ที่บริเวณ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่นิยมทำงานในโรงงาน มีการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทาง

ประเพณีวัฒนธรรม มีการผสมผสานวัฒนธรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่รับจากสังคมนอกชุมชนโดยผ่านช่องทางการศึกษา เรียนรู้ และประสบการณ์ 2) กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียงและบ้านสะแกราย มีศักยภาพในการถ่ายทอดและการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากองค์ความรู้ของชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และ3) แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ ได้แก่ เพิ่มการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และจัดทำเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน กระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการบูรณาการประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมเครือข่ายชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำกับชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็ง และส่งเสริมความรู้และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทรงดำ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ไทยทรงดำ

ABSTRACT

This research aims to: Study the context of the Thai Song Dam cultural group in Ban Lam lak, Talat Chinda Subdistrict, and Ban Sakaerai, Don Yai Hom Subdistrict, Nakhon Pathom Province. Study the community's potential in preserving the local wisdom of the Thai Song Dam cultural community of Ban Lam lak and Ban Sakaerai to support tourism management. Identify guidelines for the conservation of Thai Song Dam local wisdom to promote tourism in Talat Chinda Subdistrict and Don Yai Hom Subdistrict, emphasizing the participation process of the community and local organizations. The study will use a qualitative research approach by analyzing data gathered from document reviews and in-depth interviews with 60 key informants.

The findings of the study are as follows: The Thai Song Dam cultural groups of Ban Lam lak and Ban Sakaerai are an ethnic group descended from the same Thai Song Dam ethnic group that was relocated and brought to live in Khao Yoi District, Phetchaburi Province. The majority of the population works in agriculture, while most of the younger generation prefers to work in factories. They use local wisdom as a tool for carrying out traditional cultural activities, blending local culture with modern culture they receive from outside the community through education, learning, and experience.

The Thai Song Dam cultural groups of Ban Lam lak and Ban Sakaerai have the potential to transmit and learn local wisdom, which arises from the community's knowledge and traditions.

Guidelines for the conservation of Thai Song Dam local wisdom include: Increasing the connectivity of community tourist attractions and creating tourist routes in the community. Encouraging people in the community to recognize the value of local wisdom. Integrating local traditions and cultures into the basic education curriculum.

Promoting activities that conserve Thai Song Dam local wisdom through community participation management methods. Strengthening the network of the Thai Song Dam cultural community with other Thai Song Dam cultural communities. Promoting the transfer of knowledge about Thai Song Dam culture to adapt to social changes.

KEYWORDS : Conservation, Local wisdom, Thai song dam

บทนำ

จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีกรอบแนวคิด ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิต อีกทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 จัดทำขึ้นด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การฟื้นฟูประเทศ โมเดลเศรษฐกิจ BCG และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เพื่อสร้างโอกาสและลดความเสี่ยงจากเทคโนโลยี ลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ขจัดข้อจำกัดที่บั่นทอนขีดความสามารถของประเทศ และเพื่อถ่ายทอดเป้าหมายหลักไปสู่การขับเคลื่อนที่ชัดเจนในลักษณะของวาระการพัฒนาประเทศ (โสภिता ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์, 2561). แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงกำหนดจุดหมายการพัฒนาจำนวน 13 ประการ ในลักษณะเชิงบูรณาการ สามารถนำไปสู่การพัฒนาพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน โดยมีมิติที่ 1 ภาคการผลิตและบริการเป้าหมายจุดหมายที่ 2 จุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน ปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม ยกกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ส่งเสริมผู้ประกอบการรายย่อยและชุมชนสามารถเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่าได้ เช่น พัฒนาการท่องเที่ยวตามแนวคิดโมเดลอารมณดีมีความสุข นำเสนออัตลักษณ์เชิงพื้นที่ กระจายเส้นทางท่องเที่ยวที่หลากหลาย ให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สร้างรายได้จากการอนุรักษ์ระบบนิเวศ รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น พัฒนาระบบข้อมูลการท่องเที่ยวอัจฉริยะ เช่น แอปพลิเคชันที่เป็นแพลตฟอร์มกลางการท่องเที่ยว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) จึงเป็นเรื่องใกล้ตัวที่อยู่ในวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จำเป็นอย่างยิ่งที่คนรุ่นหลังจะต้องช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานมรดก

ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ไว้จากผู้รู้ “ปราชญ์ชาวบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นมวลประสบการณ์ องค์ความรู้ที่มนุษย์คิดค้นขึ้นเพื่อการสร้างความสะดวกให้เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในชุมชนกับทรัพยากร เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทย (พนัชกร พิทยะกุล, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย, ณัฐพงศ์ จิตนิรัตน์, พรไทย ศิริสาธิตกิจ, 2564) จากการที่ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอยู่ในสังคมไทยหลากหลายกลุ่ม โดยทุกกลุ่มที่เข้ามาล้วนมีความแตกต่างกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มนำเอารูปแบบการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และภาษาของตนเข้ามารวมอยู่ด้วย เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้เข้ามาอยู่ในสังคมไทยต่างมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรม สังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทยด้วย แต่ทั้งนี้ยังคงรักษาวัฒนธรรมของตนไว้อย่างเหนียวแน่น อาทิ การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม อาหารพื้นถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ (ณพงศ์ บุญปาสาน, วุทธิพัฒน์ ธนธรรมพานนท์, ณัฏชา ศรีภุมมา, นิภาพรรณ นิโครธา, พิมพร ชูชาติ และปรารณา แซ่อึ้ง, 2563)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ (Tai Dam) มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น ไททรงดำ ลาวโซ่ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในหลายจังหวัดโดยเฉพาะบริเวณภาคกลางด้านตะวันตกแถบจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี ทั้งนี้อัตลักษณ์ที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ พบว่ามีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำและสีน้ำเงินเข้ม จึงเป็นที่มาของชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ และมีภาษาเป็นของตนเองทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน มีการนับถือผีควบคู่การกับนับถือศาสนาพุทธ อีกทั้งมีประเพณีในรูปแบบต่างๆ เช่น การรำแคน (อันก่อนฟ้อนแคน) ฯลฯ ล้วนเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์อันเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ซึ่งสามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านชาติพันธุ์ได้ ทั้งนี้ ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกราย เป็นชุมชนที่ยังคงความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำไว้ได้เป็นอย่างดี และมีความโดดเด่น พื้นที่ดังกล่าวนี้ประชากรเกือบทั้งหมดล้วนเป็นชาวไทยทรงดำและยังรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

จังหวัดนครปฐมเป็นอีกจังหวัดในพื้นที่ภาคกลางที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในระดับสูง เนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก และมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของประเด็นและโอกาสดังกล่าว จึงได้ทำการวิจัยแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม โดยมีเป้าหมายที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน นำไปสู่การเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนสามารถรักษาและต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมให้เข้มแข็งต่อไป รวมถึงยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนด้วย เนื่องด้วยการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและให้ความสำคัญกับทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน เป็นแนวทางที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมุ่งเน้นไปที่การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้สามารถยกระดับการดำรงชีพของสมาชิกด้วยการนำเอาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ควบคู่กับการอนุรักษ์ อีกทั้งกระตุ้นให้คนในชุมชนสามารถ

ปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคที่ความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามาได้มาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง หมู่ที่ 3 ตำบลตลาดจินดา และบ้านสะแกราย หมู่ที่ 9 ตำบลอนนวยหอม จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลอนนวยหอม จังหวัดนครปฐม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลอนนวยหอม จังหวัดนครปฐม
2. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกราย ผู้บริหารท้องถิ่น นักพัฒนาชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 60 คน
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา 12 เดือน
4. ขอบเขตด้านสถานที่ทำวิจัย พื้นที่บ้านลำเอียง ตำบลตลาดจินดา อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม และพื้นที่บ้านสะแกรายตำบลอนนวยหอม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลอนนวยหอม จังหวัดนครปฐม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้ดำเนินการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และใช้การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้จึงได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วยการศึกษาในครั้งนี้โดยใช้ข้อมูล 2 ชนิด คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลโดยตรง โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชน และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกราย ผู้บริหารท้องถิ่น นักพัฒนาชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 60 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือก กลุ่มตัวอย่างให้ตรงตามหลักเกณฑ์หรือจุดมุ่งหมายของผู้วิจัย โดยปราชญ์ท้องถิ่น รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านลำเอียงและชุมชนบ้านสะแกรายนานกว่า 10 ปีขึ้นไป ในขณะที่ผู้บริหารท้องถิ่นต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในตำบลตลาดจินดาและตำบลดอนยายหอมเช่นกัน และนักพัฒนาชุมชน ต้องเป็นบุคคลที่ทำงานในพื้นที่ตำบลตลาดจินดาและตำบลดอนยายหอมมากกว่า 1 ปีขึ้นไป ในขณะที่เยาวชน และนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนต้องเป็นผู้ที่เกิดและมีภูมิลำเนา อีกทั้งอาศัยในตำบลตลาดจินดาและตำบลดอนยายหอม

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีการรวบรวมไว้ก่อนแล้ว เช่น รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อมูลรายงานของหน่วยราชการในพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อเชื่อมโยงและก่อให้เกิดประโยชน์ รวมถึงบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสำรวจ (Survey Guideline) แบบสัมภาษณ์ (Interview Guideline) แบบบันทึกการสังเกต (Observation Form) และแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Form) ที่มีโครงสร้างแน่นอน (Structured Interviews) มีข้อคำถามกำหนดไว้แน่นอน ซึ่งสร้างและพัฒนาเครื่องมือโดยศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิดการศึกษา เทคนิคการสร้างเครื่องมือตามหลักวิธีวิทยา ทำร่างเครื่องมือให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธีการดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ นำมาแยกแยะเนื้อหาเป็นกลุ่มข้อมูล (Content analysis) ตามโครงสร้างเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ และนำมาพรรณนาความบรรยาย สรุปอย่างเป็นระบบ โดยการนำเนื้อหาที่ได้บันทึกมาทำการถอดความ ทั้งที่เป็นคำพูด อากัปกริยาและท่าทีของผู้ให้สัมภาษณ์ในขณะทำการสัมภาษณ์ นำมาจัดระบบด้วยการแจกแจง ด้วยการตีความและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อนำมาสังเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูล ให้เป็นหมวดหมู่การนำข้อความของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมาบูรณาการและจัดเรียงให้เข้ากลุ่มเพื่อนำไปกำหนดเป็นปัจจัยในด้านต่าง ๆ ตามหลักการและทฤษฎีที่เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากการประชุมกลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสำรวจ นำมาแยกแยะเนื้อหาสาระเป็นกลุ่มข้อมูล และ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำมาบรรยายสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ อีกทั้งมีการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus

group) เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1.บริบทพื้นที่กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง หมู่ที่ 3 ตำบลตลาดจินดา และบ้านสะแกราย หมู่ที่ 9 ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ที่อาศัยอยู่บ้านลำเอียง ตำบลตลาดจินดา อำเภอเมือง และบ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม เป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำกลุ่มหนึ่ง ที่สืบเชื้อสายเดียวกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่ถูกกวาดต้อนมารวมอาศัยอยู่ที่บริเวณอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้วยเหตุผลทางสงคราม มีการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย หลังจากการตั้งถิ่นฐานได้ระยะหนึ่งแล้วกลุ่มใดพร้อมก็ออกเดินทางจากเพชรบุรีเพื่อมุ่งกลับบ้านเดิม แต่ในระหว่างทางที่มุ่งกลับภูมิลำเนาได้มีการตั้งถิ่นฐานทำนา สะสมเสบียงเพื่อเตรียมเดินทางต่อ จึงเกิดชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำกระจายไปตามเส้นทาง ทำให้ในปัจจุบันนอกจากจังหวัดเพชรบุรีแล้วยังมีชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำกระจายไปบนเส้นทางต่าง ๆ หลายจังหวัด เช่น ราชบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม พิจิตร พิษณุโลก เลย กำแพงเพชร เป็นต้น นครปฐมเป็นเส้นทางหนึ่งในการอพยพกลับภูมิลำเนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ซึ่งพบว่ามีกลุ่มกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำส่วนหนึ่งแยกตัวเดินทางมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่อาศัยอยู่ในแถบอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีมาตั้งรกรากอยู่ในจังหวัดนครปฐม สาเหตุที่ได้แยกตัวออกมานั้นเป็นเพราะปัจจัยในด้านที่ดินในการเพาะปลูกเพื่ออยู่อาศัยและเลี้ยงชีพมีไม่เพียงพอต่ออัตราประชากรในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความขาดแคลน ซึ่งไทยทรงดำได้ตั้งถิ่นฐานอยู่พื้นที่ต่าง ๆ 5 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอกำแพงแสน อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน และอำเภอสสามพราน ลักษณะทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่อาศัยในบ้านลำเอียง ตำบลตลาดจินดา และบ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม นั้น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรที่มุ่งผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ในขณะที่คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่นิยมทำงานในโรงงาน ลักษณะทางสังคมโดยทั่วไปนั้นพบว่า ถ้าสังคมภายนอกกับกลุ่มชาติพันธุ์นั้นลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปตามแบบแผนพฤติกรรมของสังคมไทยทั่วไป ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มชาติพันธุ์มีการสร้างองค์กรและกลไกทางสังคมของชุมชนขึ้น อีกทั้งใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทางประเพณีวัฒนธรรม มีการผสมผสานวัฒนธรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่รับจากสังคมนอกชุมชนโดยผ่านช่องทางการศึกษา เรียนรู้ และประสบการณ์ หรือจากการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยได้มีการจัดตั้งกลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกราย เพื่ออนุรักษ์ศิลปหัตถกรรม ถ่ายทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวไทยทรงดำ เครื่องแต่งกายของชาวไทยทรงดำ รวมทั้งส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำให้ยั่งยืนต่อไป

2. ศักยภาพชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ หรือลาวโซ่ง มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม และยังสามารถรักษาลักษณะวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ไว้ได้หลายประการ ด้วยความผูกพันในระบบสายตระกูลและเครือญาติ และระบบผีบรรพบุรุษ ทำให้แม้การเคลื่อนย้ายแยกออกจากถิ่นฐานดั้งเดิมมายาวนานกว่าสองร้อยปี กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ หรือลาวโซ่ง ยังสามารถรักษาลักษณะทางชาติพันธุ์และลักษณะร่วมในการดำรงชาติพันธุ์ของตนร่วมกับชาวไทดำในภูมิภาคได้ จึงเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ พื้นฟูและธำรงรักษาลักษณะชาติพันธุ์ที่เข้มแข็งท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

จากการการศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว พบว่าองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยทรงดำมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับความเชื่อทางวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ความรู้ภูมิปัญญาถูกเก็บรักษาและถ่ายทอดนั้นเริ่มแรกภายในครอบครัว โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยในการถ่ายทอดความรู้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน/กลุ่มทำงานในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชน มีการสาธิตความรู้และประชาสัมพันธ์สื่อสารข้อมูลภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการสาธิตโดยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และอธิบายให้เห็นทุกขั้นตอน ทำให้ผู้รับการถ่ายทอดเข้าใจก่อน แล้วจึงค่อยให้ปฏิบัติตามโดยการให้ผู้รับการถ่ายทอดได้ลงมือปฏิบัติตามสิ่งที่ได้รับฟัง อธิบาย และสาธิตก่อนหน้า และยังพบว่าองค์ความรู้ภูมิปัญญาบางส่วนถูกจัดเก็บและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร มีการนำไปสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นโดยครูภูมิปัญญาเป็นผู้ขับเคลื่อนการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาและมีการพัฒนาปรับปรุงต่อยอดองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย

ศักยภาพชุมชนในการจัดตั้งกลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกราย รวมถึงศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทยปิยะชนก ถือเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวด้านการพัฒนาชุมชนในระดับฐานราก และสร้างความเข้มแข็งชุมชนด้วยการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถแยกสรุปได้ดังนี้ คือ 1) ศักยภาพในการถ่ายทอดและการเรียนรู้ของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกราย เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากองค์ความรู้ของชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัวมีพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย การดำรงชีวิต การดำรงชีพของชาติพันธุ์ไทยทรงดำให้กับบุตรหลาน ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยตรง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง รวมถึงการเรียนรู้โดยทางอ้อม ผ่านทางพิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อ ทั้งจากการสังเกตการณ์ และการเข้าร่วมพิธีกรรม และ 2) ศักยภาพในการรวมกลุ่มของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ ในมิติสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำถือเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นจากความผูกพันในระบบสายตระกูลและเครือญาติและระบบผีบรรพบุรุษที่มีอยู่อย่างเข้มข้น แม้ว่าจะมีการเคลื่อนย้ายแยกออกจากถิ่นฐานดั้งเดิมมายาวนาน

กว่าสองร้อยปี แต่ชาวไทยทรงดำยังสามารถรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ร่วมกับชาวไทยทรงดำในภูมิภาคได้ ชาวไทยทรงดำจึงเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและธำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความเข้มแข็งท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

3. แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นจากการที่ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลัก จึงได้จัดการประชุม (Focus Group) เพื่อร่วมกันหาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา องค์การบริหารส่วนตำบลดอนยายหอม โรงเรียนบ้านตากแดด(ประสานราษฎร์วิทยาการ) ผู้นำชุมชน และชมรมในท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักเกี่ยวกับการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในการประสานงานกับคนในชุมชนในการดำเนินการด้านกิจกรรมต่าง ๆ แนวทางการเข้าร่วมกิจกรรม การระดมคนในชุมชนเข้าร่วม การดำเนินการจัดเตรียมงานและเข้าร่วมงานประเพณี รวมถึงการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ทั้งนี้การท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นชุมชนสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความอยู่ดีกินดี รวมไปถึงการรักษาวิถีชีวิตประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นเกิดการกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจฐานรากอย่างเป็นรูปธรรมของประเทศได้เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชนเกิดความยั่งยืนเป็นรูปธรรมต้องอาศัยการทำงานรูปแบบประชารัฐ เริ่มตั้งแต่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชนในพื้นที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อยกระดับและเชื่อมโยงให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ทั้งนี้พบว่าแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น มีดังนี้

1. ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายและบ้านลำเอียงมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งจะก่อให้เกิดรายได้สู่ชุมชน แต่ทั้งนี้ควรเพิ่มการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และจัดทำเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำได้รับประโยชน์ได้ในวงกว้างมากขึ้นและนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ยิ่งขึ้น

2. กระตุ้นให้คนในชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอมได้ตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำโดยผ่านชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และบ้านสะแกราย

3. โรงเรียนบ้านตากแดด (ประสานราษฎร์วิทยาการ) มีการบูรณาการประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงคนในชุมชน และองค์กรท้องถิ่น

ให้การสนับสนุนการถ่ายทอด การอนุรักษ์ ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นไทยทรงดำ ให้แก่เยาวชน นักเรียน และผู้ที่สนใจทั่วไปอย่างต่อเนื่อง

4.ส่งเสริมการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำและองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามผล

5.ส่งเสริมเครือข่ายชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำทั้งระหว่างชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และบ้านสะแกราย รวมถึงกับชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็ง สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรซึ่งกันและกัน เพื่อให้ภาคประชาชนสามารถขับเคลื่อนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวชุมชนโดยไม่จำเป็นพึ่งพาภาครัฐหรือภาคเอกชน

6.ส่งเสริมความรู้และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทรงดำ อีกทั้งส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ของคนแต่ละรุ่น (ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม) เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม พบข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1.บริบทพื้นที่กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง หมู่ที่ 3 ตำบลตลาดจินดา และบ้านสะแกราย หมู่ที่ 9 ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม พบว่าเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำกลุ่มหนึ่ง ที่สืบเชื้อสายเดียวกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่ถูกกวาดต้อนมารวมอาศัยอยู่ที่บริเวณอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ลักษณะทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่อาศัยในบ้านลำเอียง ตำบลตลาดจินดา และบ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม นั้น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรที่มุ่งผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ในขณะที่คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่นิยมทำงานในโรงงาน ลักษณะทางสังคมโดยทั่วไปนั้นพบว่า ถ้าสังคมภายนอกกับกลุ่มชาติพันธุ์นั้นลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปตามแบบแผนพฤติกรรมของสังคมไทยทั่วไป ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มชาติพันธุ์มีการสร้างองค์กรและกลไกทางสังคมของชุมชนขึ้น อีกทั้งใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทางประเพณีวัฒนธรรม มีการผสมผสานวัฒนธรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ได้รับจากสังคมนอกชุมชนโดยผ่านช่องทางการศึกษา เรียนรู้ และประสบการณ์ หรือจากการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับศุภชัย สรทองหัก (2565) ที่พบว่า ชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำส่วนหนึ่งได้อพยพย้ายมาจากจังหวัดเพชรบุรีและปัจจุบันได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านดอนทราย ตำบลสระกระเทียม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ประชากรส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตการเกษตรมาตั้งแต่ดั้งเดิม เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทยทรงดำ จึงมีการนับถือผีบรรพบุรุษตามความเชื่อ กิจกรรมอันแสดงถึง

วัฒนธรรมและประเพณีที่ชาวไทยทรงดำปฏิบัติสืบทอดกันทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าพื้นเมือง ภูมิปัญญาด้านพิธีกรรมและความเชื่อ ภูมิปัญญาด้านการจักสาน ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรม เช่น พิธีเสนเรือน ทำบุญกลางบ้าน และกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นอัตลักษณ์สะท้อนถึงวิถีชีวิตที่โดดเด่นอีกด้วย

2. ศักยภาพชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว จากการศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว พบว่า ทั้ง 2 ชุมชน มีศักยภาพในการถ่ายทอดและการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากองค์ความรู้ของชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัวมีพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย การดำรงชีวิต การดำรงชีพของชาติพันธุ์ไทยทรงดำให้กับบุตรหลาน ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยตรง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง รวมถึงการเรียนรู้โดยทางอ้อม ผ่านทางพิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อ ทั้งจากการสังเกตการณ์ และการเข้าร่วมพิธีกรรม และมีศักยภาพในการรวมกลุ่มของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ ในมิติสังคมและวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นจากความผูกพันในระบบสายตระกูลและเครือญาติและระบบผีบรรพบุรุษที่มีอยู่อย่างเข้มข้น แม้ว่าจะมีการเคลื่อนย้ายแยกออกจากถิ่นฐานดั้งเดิมมายาวนาน แต่ชาวไทยทรงดำยังสามารถรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ร่วมกับชาวไทยทรงดำในภูมิภาคได้ ชาวไทยทรงดำจึงเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและธำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความเข้มแข็งท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน สอดคล้องกับนิโรธ เดชะกำแพง, ณัฏฐา กิระสัทธานนท์, ณัฏฐา ชรินทร์พร ชูเลิศ, วัชรพล หยองอนุกุล และอัครช กุลกรรณ (2560) ที่พบว่า หมู่บ้านสะแกรายมีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีและมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนในหมู่บ้านสะแกรายยังคงให้ความร่วมมือกันในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมภายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านสะแกรายมีแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นต้นแบบให้กับหมู่บ้านอื่นได้ในด้านการอนุรักษ์ความเปราะบางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมไว้และมีการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นระเบียบรวมถึงคนในหมู่บ้านยังมีความรักความหวงแหนในวัฒนธรรมของตนเอง

3. แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีดังนี้

1) ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายและบ้านลำเอียงควรเพิ่มการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และจัดทำเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำได้รับประโยชน์ได้ในวงกว้างมากขึ้นและนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ยิ่งขึ้น

2) กระตุ้นให้คนในชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำตำบลตลาดจินดา และตำบลอนายหอมได้ตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำโดยผ่านชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และบ้านสะแกราย

3) โรงเรียนบ้านตากแดด (ประสานราษฎร์วิทยาคาร) มีการบูรณาการประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงคนในชุมชน และองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนการถ่ายทอด การอนุรักษ์ ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นไทยทรงดำให้แก่เยาวชน นักเรียน และผู้ที่สนใจทั่วไปอย่างต่อเนื่อง

4) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำและองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามผล

5) ส่งเสริมเครือข่ายชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำทั้งระหว่างชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และบ้านสะแกราย รวมถึงกับชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็ง สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรซึ่งกันและกัน เพื่อให้ภาคประชาชนสามารถขับเคลื่อนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวชุมชนโดยไม่จำเป็นพึ่งพาภาครัฐหรือภาคเอกชน

6) ส่งเสริมความรู้และถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทรงดำ อีกทั้งส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ของคนแต่ละรุ่น (ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม) เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำในรูปแบบของเครือข่ายชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำในจังหวัดนครปฐมโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ และกระตุ้นให้พื้นที่อื่นๆ ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ

2.ควรมีการเพิ่มการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทรงดำในชุมชนมากขึ้นและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.ควรมีการส่งเสริมด้านประเพณีวัฒนธรรม การดำเนินวิถีชีวิต และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำแห่งประเทศไทยมาร่วมกันฟื้นฟู อนุรักษ์ ถ่ายทอด และสืบทอดเพื่อความยั่งยืนต่อไป

2.ควรมีการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไททรงดำไว้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะข้อมูลปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้รู้ภูมิปัญญาให้เป็นรูปแบบเอกสาร หนังสือ และตำรา อันจะเป็นองค์ความรู้ชุมชนเพื่อความสะดวกต่อการศึกษาต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1.ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนวัฒนธรรมไททรงดำเพื่อการพัฒนา รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ชุมชน การอนุรักษ์และการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

2.ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัฒนธรรมไททรงดำเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เกิดจิตสำนึกความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ให้มีการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

ณพงศ์ บุญปาสาน, วุฒิพัฒน์ ธนธรรมพานนท์, ณัฏชา ศรีภูมิมา, นิภาพรรณ นิโครธา, พิมพร ชูชาติ และปรารณา แซ่อึ้ง. (2563).แนวทางการอนุรักษ์หัตถ์อาหะหริ่มไต้ะของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ตำบลคลองจินดา จังหวัดนครปฐม. งานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม ประเทศไทย วันที่ 9 – 10 กรกฎาคม 2563 หน้า 2577 - 2585

นิโรธ เดชกำแหง, ณภัทรา กิระสัทธานนท์, นภัทรชรินทร์ ชูเลิศ, วัชรพล หยองอนุกุล และอัศรัช กุลกรรณ (2560). การพัฒนาหมู่บ้านสะแกรายให้เป็นชุมชนต้นแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน.เอกสารสืบเนื่องงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม วันที่ 28 - 29 กันยายน 2560 หน้า 2635-2648.

นิโรธ เดชกำแหง, ณภัทรา กิระสัทธานนท์, นภัทรชรินทร์ ชูเลิศ, วัชรพล หยองอนุกุล และอัศรัช กุลกรรณ (2560). การพัฒนาหมู่บ้านสะแกรายให้เป็นชุมชนต้นแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน.เอกสารสืบเนื่องงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม วันที่ 28 - 29 กันยายน 2560 หน้า 2635-2648

พนัชกร พิทธิยะกุล, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย, ณัฐพงศ์ จิตนิรัตน์, พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2564). การอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด: “ภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ 6(9), 193-203.

ศุภชัย สระทองหัก. (2565). กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ชุมชน : กรณีศึกษา
ชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านดอนทราย ตำบลสระกะเทียม อำเภอเมืองนครปฐมจังหวัด
นครปฐม. Journal of Roi Kaensarn Academi 7(9); 75-95

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐. สืบค้นจาก
https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_Final.pdf

โสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์. (2561). การใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์จัดกลุ่มย่อยภาษาไทยคำ
และข้อสนับสนุนการอพยพย้ายถิ่นฐาน. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 37(2), 61-86.